

Géczi János

A vigasz háza

Amikor ott jár s belép

a kizárólag férfiak által használható ajtón, elfogy a levegője. A berendezési tárgyaknak olyan kontúros kiterjedése van – pontosan érzékeli, csak épp nem hiszi el! –, amilyennel azok egyike sem rendelkezhet. Ugyan a teremben, ahol áll, koránt sincs mindnek fénypereme, de az ismeretlen eredetű fényforrásból valahánynak jut. Az anyag – számba veszi: fa, fém, üveg, vakolat, textil, papír és bőr – valamennyi formájából belső, a tapasztalati világban ismeretlen derengés árad. Saját fénye van.

Az Ipaddal egyetlen felvételt készít.

Álló téglalap alakú fénykép. Jelenlős tömeg befogadására képes – a felvétel pillanatában üres – közösségi terem. A szemközti fal két boltíves ablakán át ahogyan bezuhan, úgy hasal sűrű tömbjeiben a kőpadlón s a rajta nyugvó berendezési tárgyak vízszintes síkjain a napfény. Jól láthatóan nappal van. A beszüremelő sugaraktól leterítetlen, árnyékban maradó részek azonban kék, még áthatóbb fényben fürdenek.

A teljes szélességében áttekinthető falon a két, sarokhoz húzódó – nyolc-nyolc rekeszű, ívelt tetejű – ablak között tengely-szimmetrikusan fölrakott, gazdag mintázatú, áttört – vakolatból? fémlapból? fából? készített – díszítmény. Középtűt két-két oszloppal közrefogott, fekete bársonnyal eltakart fülke: leomló függönyén a frigyszekrény ábrájának hímzésével.

A terem három, nyírfából – vagy ahhoz hasonlatos, világos deszkából – ácsolt-esztergált padsorában össze-

sen hatvannyolc férfi helyezkedhet el. Valószínűtlenül széles ülő-, illetve asztallappal ellátott valamennyi – amúgy azonos méretű – ülőhely. Vagy mert a rájuk telepedők korpulensnek képzeltek, vagy mivel ültükben is intenzív mozgásúak, kézzel-lábbal gesztikulálnak. A test mozgatása hozzátartozhat az ültőhelyben végzett közösségi jelenléthez. Mindezekhez szükséges a megfelelő kiterjedésű – az átlagos férfitestnél terjedelmesebb – tér.

A vezető képi motívumok között, a fényképfelvétel jobb oldalán megfigyelhető még egy emelvény részlete. A Tóra-felolvasás céljára szolgáló bima – az ortodox hagyomány számára is elfogadható módon – pontosan középre került. Ugyancsak hasábos kialakítással készült, s egy kétoldalt néhány lépcsővel megközelíthető emelvényen kap helyet: építményéből szintén csak egy keskeny szelet a kivethető. A bima korlátja derékig, ha ér, s íves, díszes konzolok tartják tetőzetét. Fölötte a magasban, a zsinagóga fedélszerkezetének henger alakú nyílásában körös-körül ablakok. Azokon át jut fényhez a központi rész.

A fekete kárpittal lefüggönyözött, bársonyának feltűnő hímzésével könnyen azonosítható frigyszekrény (s a mellette feltételezhetően megtalálható szertartási kelléktároló Áron-szekrény), a mizrah-emelvény, valamint a csarnoknyi terem közepén magasodó bima együttese igazolja, hogy a felvétel a zsidók gyülekezeti helyén, zsinagógában készült. Amint azt ugyancsak tapasztalhatja a kép nézője, hogy ez a tér, legyenek vagy ne legyenek benne

hívók, a várakozás helye. Maga az isten itt nem látható – de érzékelhető.

A fény: a fehér, a kék nem mossza, maszatolja el a többi színt.

A benapozott tér alapkarakterét az üvegfelületek és a fali díszítmények égszínkékje, a falak puritán fehérje és a politúrozott fabútorzat pácolatlan nyers sárgája adja. A három vezető kolorit itt-ott kiegészül egyéb színekkel (a jobb sarok mellett a fal mellé állított két karosszék kárpitjának bíborszínével, a fekete félkörfüggöny mellett őrt álló, két-két karcsú, korinthoszi főben végződő oszlop spirális díszítményeinek és a közéjük csúsztatott panelek növényeinek valóság-hű árnyalataival: a szőlőfürtök zöldjével, a fügek barnáival, a gránátalmák bronzvörösével). Harmonikusan illeszkednek a környező színvilághoz, összhatását mintegy megsokszorozzák. A kéknek a halványtól a sötétig, a sárgának a csontszíntől az aranyon és a narancson át egészen a barna változataiig megtalálható millió s még egy árnyalata. Egyedül a fehérnek nem lelhető fel nagyszámú fajtája, még kevésbé a feketének, amellyel a táblafeliratok betűi készültek.

A fémrozztáktól, a fémlemezről vágott és a fémesre festett falminták arany-ezüstjeitől csillogó, az ablakkeretekbe illesztett, bensőjüktől ragyogó üvegeképek növelik a fényképek eleganciáját és pompáját.

A mennyei kékség fokozására egyéb módokon is törekszenek az épület készítői és használói. Lehetetlen megkülönböztetni, hogy azúrtól vagy lapis lazulitól származik-e a tündökletes kékség. De hogy egyiktől sem?! Ledfények, fényszalagok, fénycsövek, a bútorok peremén futó fényfonalak, üveglapok alól elővilágító, gondos mintázatba rendezett izzószálak hideg kék fényétől származik a

kolorit! A hatvanas évek Walt Disney-rajzfilmeiből és a lepukkadtságukat rejtegető lokálok neonjainak hangulatvilágításából ismerhetőek? A koralloknak helyet adó, mélytengeri világot bemutató akváriumokból? Vagy a röntgenfelvételek készítésére szolgáló kórházi szobákból?

Innen is, onnan is. Leginkább a kis-ázsiai, az arábiai, az észak-afrikai bazárok és a mélyükbe húzódó apró kávézók éjszakai világítását idézik. Az azúr csempékkel borított moszlim városok ócska fénydíszítését. Azerbajdzsán síita muszlimjainak mecsetjeit. Amennyire érthető, hogy a festészet és a szobrászatot nem ismerő iszlám művészetben a mozaikfestészet sajátos technikája szerint él a megvilágítás agyafürt lehetőségeivel, és az áttört felületek nyújtotta fény-árnyék alkalmazásával állít elő metafizikai hatást, annyira magyarázatra szorul az ebben a zsinagógában.

Tehát nappal, annak is korai szakaszában exponálódik a felvétel. A nap-tári időpont és a földrajzi helyszín sem marad homályban; ahogyan a legtöbb digitális felvételen, olvasható a megjegyzés, a képfelület jobb sarkában, krómsárgán: *2018. április 17, Tirat Carmel*. A terem berendezéséből következik, hogy zsinagógális teret ábrázol. Ugyanezt igazolja a felirat: *Beit Tanchum zsinagóga. Izrael*. Végére is, jó ez a szó-sorrend: a Kaukázusból érkezett zsidók által megépített Beit Tanchum (A vigasz háza) zsinagóga nem valamelyik – így egyetlen – város, hanem Izrael része.

Maga Tirat Carmel Haifa önálló, egykor arabok lakta, mára multikulturális peremvárosainak egyike, annak ellenére, hogy a központi nagyvárostól független önkormányzata van. Haifának és a környező Kármel-hegynék perzsa, görög, arab, héber, muszlim

és keresztény szent könyvekben egyaránt akad említése. Egyúttal jelzik azt is, hogy történelme zaklatott, és semmilyen egyértelmű igazsággal nem rendelkezik.

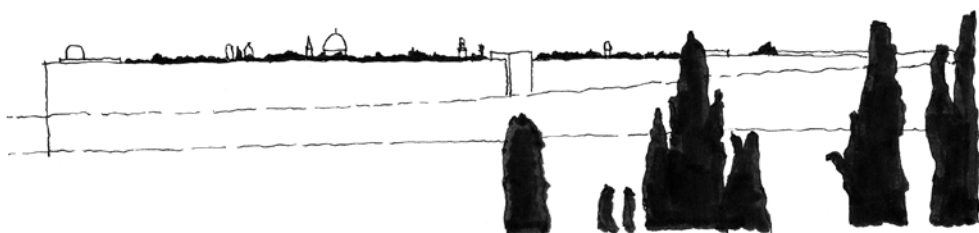
Haifa mindamelllett Izrael legészakibb tengerparti városa, bármelyik pontjáról átlátni Libanon hegyeire.

Amint az sem mellékes, hogy számos testvérvárosa van: Marrákes, Portsmouth, a londoni Hackney, Newcastle, Marseille, Antwerpen, a dániai Aalborg, Bréma, Erfurt, Düsseldorf, Mainz, Limassol, Odessza, Sanghaj, Boston, Lexington, Fort Lauderdale, San Francisco, Palm Sesert, Manila, Fokváros, az argentinai Rosario. S peremterületeivel együtt még seregnyibb. A tizennyolcezer lakosú Tirat Carmelnek – példának okául – a francia Maurepas, a német Monheim és a magyar Veszprém. Azaz, majd az összes városi település, ahonnan a zsidók idetelepédtek.

A Kánaán-földi Kármel-hegy egyik völgyében húzódott meg Illés próféta, s ugyan a magaslat a nevében a kert szót viseli, a kármeliták rendjéről inkább ismert. A kármeliták Illés szel-

leméhez úgy lettek hűek, hogy nem neveznek meg rendalapítót. Az ókori egyházatyák elveit követik, amelyek útmutatása szerint, mivel istennek van megtestesülése, lehetséges ábrázolható megjelenése is.

De nem keresztény templomban, hanem a kereszténységénél régebbi zsidó hitnek épített helyszínen készül a felvétel. A térszerkezetnek, a berendezéseknek, a tárgyi és képi szimbólumoknak útmutatásával kút mély múltba tekintünk vissza – hogy egyidejűleg a jövőbe lássunk. Ahogyan egy kútba nézve egyszerre érzékelhető az égbolttól kék vízfelszín és a kútgyűrűk ölelte levegőoszlop páratört opálszíne, éppen úgy szembesül a néző azzal, hogy e koloritgazdag térre mégsem a szemnek megtapasztalható színek a jellemzőek, hanem a kékek révén létrejövő rejtett fény. Nem a tárgyak jelenítik meg a tér esszenciáját, hanem a tárgyak hangsúlyozott sajátosságaiból és azok együtteséből születik meg a Kaukázusból nyugatra került – itt csak oroszoknak nevezett – zsidóknak a vigaszt adó világosság.

JERUSALEM 18/11/02
43